

Linets förädling

Det finnes knappast någon textil råvara, som kräver en så genomgående, omsorgsfull och sakkunnig behandling som linet. Man behöver ju bara jämföra en grönväxande linstängel med en fin Valencienne – spets, en genomskinlig näsduksvävnad, eller en glänsande damast (vävnadstyp) för att detta skall vara uppenbart.

Detta mångskiftande förvandlingsarbete har också gjort det omöjligt att behandla linet som en massprodukt, såsom förhållandet är med exempelvis jute, bomull eller rayonsilkecellulosa. I en av sina böcker framförde den store massproducenten Henry Ford den tanken, att man skulle konstruera en maskin så beskaffad, att i dess ena ända skulle rålinet läggas in och i dess andra skulle den färdiga automobilvävnaden komma fram. Detta visade sig dock ogenomförbart. Människan brukar emellertid vara ganska uppfinningsrik, när det gäller att undvika svårigheter, och minsta motståndets lag gör sig ofta gällande. Det har därför under tidernas lopp inte saknats försök att förenkla linets beredning på så vis att man strävat efter att förvandla linfibren till ett textilt material, närmast jämförligt med bomullen. Om linet skall bibehålla de egenskaper som är karaktäristiska låter det sig inte förvandlas. I och med att man tar bort vad som utgör dess ädelhet, den fackmässiga, grundliga bearbetningen, sjunker linet ned från sin piedestal som den yppersta textila råvaran.

Rötningen

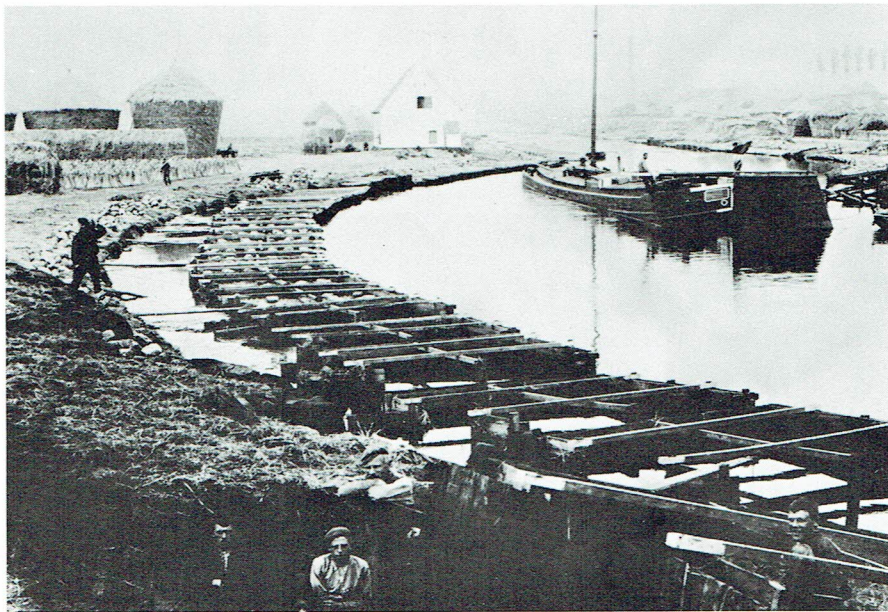
Den första proceduren i linförädlingen är rötningen, som har till uppgift att i viss mån upplösa barkvävnaden. I de linproducerande länderna har rötningen skett på olika sätt beroende på lokala förhållanden. Lin som beredes på industriell väg, rötas idag i stora bassänger där vattnet värms upp till ca + 30° C.

Bråkningen

Nästa stapp i förädlingsprocessen är bråkningen eller knäckningen, vars roll – liksom den efterföljande skäktnings – är att mekaniskt avlägsna resterna av ytterhud, bark och ved. Ju fullständigare ju bättre.

Skäktning

Det är under skäktningen som linets verkliga natur kommer fram. Det var för den gamle erfarne skäktnaren eller skäkterskan inte huvudsaken att

Vattenrötning av lin (Belgien)

arbeta så snabbt som möjligt och därigenom producera så mycket som möjligt, utan mera väsentligt att bereda linet så länge, att dess naturliga ädelhet framträdde. Vanligen är det i detta stadium våra råvaruleverantörer går in och köper det så kallade skäktnet. För att därefter skilja långlinet från det kortare linet, som tow eller blånor, sker häckling, där utbytet normalt kan sägas vara 60–65 % tåga eller långlin, ca 30 % tow och resten avfall. Av Långlinet eller tågan spinnes sedan de förmästa garnerna och även sådana garner som skall användas för trådtillverkning och tekniskt bruk. För områden som exempelvis hemvävning och vid tapettillverkning användes oftast towgarn, som får mera struktur än lingarnerna.

Substansförlusterna är stora inom linhanteringen. Exempelvis kan man från skäktnin fram till färdigt garn möta förluster på sammanlagt 50 %. Visserligen användes också en del utav det långfibrigaste avfallet för inblandning i andra typer av garner som effektgivande komponenter, men en mycket stor del avfall sugts helt enkelt upp i de olika processerna och går till bränning. På towets eller blåornas väg fram till garn undergår materialet kardning och kamning till fiberband och därvid faller ganska mycket avfall, som kallas kärnlinge, som till stor del går åt inom cigarettpapersindustrin.

Spinning

Efter häcklingen spinnes linet och detta kan ske efter två olika principer: Våtspinning – Torrspinning. Våtspinning, som är ett smutsigt och tungt

arbete, ger jämna garner där fukten under spinprocessen håller samman fibrerna och gör garnerna jämna och släta. För att tillåta towet att ge spontana effekter i form av klunsar och flammor torrspinner man detta material till största delen för tapeter och rustika vävnader.

I dagens läge hämtar vi vår linråvara huvudsakligen från Belgien och Frankrike samt i någon mån från Sovjetunionen. I jämförelse med andra fiberlag intar linet volymmässigt en synnerligen blygsam position. Priserna varierar därför mycket kraftigt med skördeutfallet.

I Västeuropa odlas ca 100.000 ton rålin på ca 65.000 ha. Den sammanlagda volymen i östländerna uppskattas till ungefär 7,5 gånger mera än i Västeuropa. Därtill kommer smärre arealer i flera andra länder exempelvis Sydamerika, Australien, Nya Zeeland, osv.

Linodling och linköp är närmast att hänföra till de sköna konsterna. Materialet varierar år från år med väderlek och växtplats. Detta gäller linets längd, styrka, färg, fibergrovlek och spinnbarhet för att bara nämna några variabler.

Med denna information vill vi ge en del bakgrundsfakta om den råvara vi arbetar med när vi tillverkar Novalin. Det är en lång och brokig väg det lilla linfröet har att vandra innan det sitter som en skön tapet i Ditt vardagsrum. Låt därför ögat njuta av det lin och den sköna struktur en Novalin-tapet ger Din vägg.

Kjell-Åke Swärd